Тернопільська обласна бібліотека для дітей

Інформаційно-бібліографічний відділ

«Серце нації б'ється у слові»

Методико-бібліографічний матеріал

Тернопіль, 2023

УДК 01 : 811.161.2

С 32

«Серце нації б'ється у слові» : метод.-бібліогр. матеріал / Терноп. обл. б-ка для дітей, наук.-метод. від., інформ.-бібліогр. від.; уклад. О. І. Півень, Г. В. Ракоча. – Тернопіль, 2023. – 55 с. : іл.

Упродовж багатьох століть українська мова та українці зазнавали жорстоких утисків і заборон, зокрема з боку російської імперії, а згодом Радянського Союзу. Політику лінгвоциду продовжує нині росія, як правонаступниця СРСР. Як відомо, мова і культура формують національну ідентичність кожного народу. Саме тому росія на різних етапах свого існування, від царських часів і до сьогодення, так цілеспрямовано намагалася нищити все українське.

Методико-бібліографічний матеріал містить інформацію про те, як росія репресувала і знищувала протягом віків українську мову, цікаві факти та думки мудрих про мову, мовні загадки, вікторини, так звану репресовану мову (українські слова, які замінила радянська влада). Логічно доповнюють цей матеріал вірші поетів Тернопільського краю про рідну мову.

Дане видання адресуємо усім небайдужим до історії України та мови, вчителям, бібліотекарям, користувачам.

Матеріал підготували: Півень О. І., Ракоча Г. В.

Відповідальна за випуск: Новіцька Н. С.

Комп'ютерний дизайн: Мотрук О. М.

«Ціною життя кращих ми виборюємо право
говорити рідною мовою, бути українцями,
визначати своє майбутнє. Українська мова –
це мова наших батьків і дітей. Мова нашої Перемоги»

Валерій Залужний,

Головнокомандувач ЗСУ.

На платформі для вивчення мов Duolingo українська мова стала світовим трендом року. Її почали вивчати 1,3 млн. людей у всьому світі. У Польщі навіть стало модним розуміти українську мову. Зацікавленість мовою досягла піку у березні 2022 року і досі залишається стабільною. Вона перемістилася із 37-го місця на 17-те в рейтингу найпопулярніших мов.

Українську мову визнано однією з наймелодійніших у світі. І відбулося це у 30-х роках у Римі на міжнародній конференції мовознавців. Після італійської її визнано за милозвучністю другою в Європі. А ще раніше, 1928 року, в Парижі українська мова поступилася французькій та італійській і посіла третє місце.

Українська мова увійшла до першої п’ятірки за багатством і красою. Її зараховано до 20 найважливіших мов світу, про що повідомляє спеціальне табло в Паризькій академії наук.

Науковці аргументовано доводять, що українська мова – одна з найдавніших мов світу і нею спілкувалися наші предки, що жили

впродовж багатьох віків на території теперішньої України – до Трипілля, після нього, в часи Київської Русі й дотепер.

Українське слово набирало сили на пергаментах Нестора Літописця, відточувалося у творах Григорія Сковороди, Івана Котляревського. Ми завдячуємо Тарасові Шевченку, Лесі Українці, Іванові Франку та багатьом іншим сподвижникам, які оберігали й зберегли українську народну мову.

Правда й те, що жодна з інших мов не зазнавала такого шаленого утиску, як українська, і про це є незаперечні достовірні факти.

Україна за всю свою багатовікову трагічну історію ніколи й нікого не завойовувала і не гнобила. А лише сумлінно, до поту й крові трудилася на золотому пшеничному полі під голубим безхмарним небом. Утрата мови, а з нею культури й етнічної приналежності – це гірше, ніж утрата державності. Держава може відновитися, а якщо її не було, то виникнути. Коли ж народ остаточно втрачає мову, він стає частиною іншого народу і втрачає своє існування назавжди.

Мовознавець доктор філологічних наук Анатолій Погрібний зауважував: «Не покладаймося на утвердження мови на різні програми, спеціальні товариства й комітети та й навіть на значні кошти. Потрібне щонайперше інше – елементарний чин кожного, кому Україна дорога. Зробити ж власний чин для української мови – то означає найпростіше: без жодних комплексів, упевнено та самошанобливо повсюдно нею спілкуватися. На такий чин здатний кожний».

Іван Франко про мову говорив: «Здається, що таке рідна мова? Чим вона ліпша для мене від усякої іншої і що мені вадить при нагоді

заміняти на всяку іншу? А тим часом якась таємна сила в людській природі каже: Pardon, ти не маєш до вибору, в якій мові вродився і виховався, тої без окалічення своєї душі не можеш покинути так, як не можеш замінятися з ким іншим своєю шкірою».

Мова – найважливіший маркер національної самоідентифікації. Може видозмінюватися прапор, герб і навіть територія, але, як цитувала Леся Українка слова ірландця Томаса Девіса: «Нація повинна боронити свою мову більше, ніж свою територію… Втратити рідну мову і перейняти чужу – се найгірший знак підданства…».

Яке прекрасне рідне слово!

Думки мудрих

Мово рідна, слово рідне,
хто вас забуває,
той у грудях не серденько,
тільки камінь має.
(Сидір Воробкевич)

Слово – то мудрості промінь,
Слово – то думка людська.
(Леся Українка)

Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її! Борімося за красу мови, за правильність мови, за присутність мови, за багатство мови…

(Максим Рильський)

Яке прекрасне рідне слово!

Воно – не світ, а всі світи.

(Володимир Сосюра)

Запашна, співуча, гнучка, милозвучна, сповнена музики і квіткових пахощів – скількома епітетами супроводяться визнання української мови… Той, хто зневажливо ставиться до рідної мови, не може й сам викликати поваги до себе.

(Олесь Гончар)

Без усякої іншої науки ще можна обійтися, без знання рідної мови обійтися не можна.

(Олександр Олесь)

Мова росте елементарно, разом з душею народу.

(Іван Франко)

Мов поганих не існує в світі, є лише погані язики.

(Анатолій Бортняк)

Чужу мову можна вивчити за шість років, а свою треба вчити все життя. **(Франсуа Вольтер)**

Щоб любити – треба знати, а щоб проникнути в таку тонку й неосяжну, величну й багатогранну річ, як мова, треба її любити.

(Василь Сухомлинський)

Хто не любить своєї рідної мови, солодких святих звуків свого дитинства, не заслуговує на ім'я людини.

(Йоганн-Готфрід Гердер)

Рідна мова дається народові Богом, чужа – людьми, її приносять на вістрі ворожих списів.

(Василь Захарченко)

Раби – це нація, котра не має Слова. Тому й не зможе захистити себе.

(Оксана Пахльовська)

Найбільше і найдорожче добро кожного народу – це його мова, та жива схованка людського духу, його багата скарбниця, в яку народ складає і своє давнє життя і свої сподіванки, розум, досвід, почування.

(Панас Мирний)

Мова – це не просто спілкування, а щось більш значуще. Мова – це всі глибинні пласти духовного життя народу, його історична пам'ять, найцінніше надбання віків, мова – це ще й музика, мелодика, фарби, буття, сучасна, художня, інтелектуальна і мисленнєва діяльність людей.

(Олесь Гончар)

Рідна мова на чужині ще милішою стає.

(Павло Грабовський)

Мова – далеко не тільки «засіб спілкування», тобто передачі «вже готових думок», як нас усіх учили в імперській школі. Куди серйозніша її місія – бути способом народження тих думок: коли «нема мови», людині просто-напросто «нема чим думати».

(Оксана Забужко)

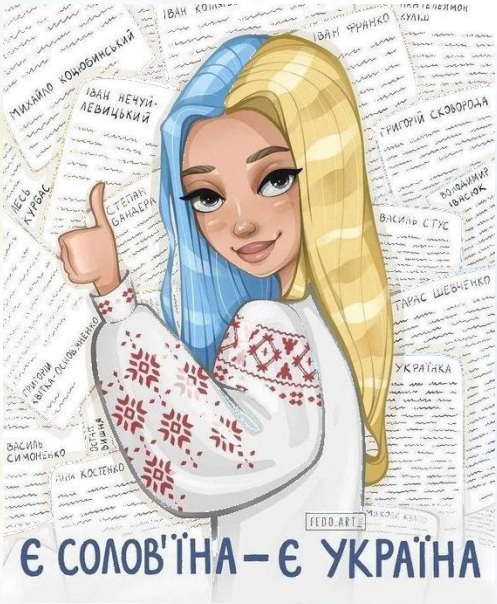

Як росія намагалася знищити українську мову?

Сусідня держава ще з XVI століття, а пізніше Петро I, Катерина II та інші правителі російської імперії українську мову жорстоко репресували. Замовчували питання про її походження та розвиток як головної ознаки нації.

Покоління українців не знали правди про історію української мови, а також її походження. Науковці підрахували, що російська імперія застосовувала репресії до української мови більш як 130 разів у різних циркулярах, указах, постановах, що ухвалювали держава і релігійні структури.

Проаналізуємо, як саме росія намагалася знищити те, що робить нас українцями – нашу солов'їну мову.

📖 **1626 рік**

Київський митрополит Іосиф Краковський склав акафіст до св. Варвари. Москва дозволила, але з умовою його перекладу на російську мову. Наказ Синоду митрополитові України позбирати з усіх церков України книги старого українського друку, а замість них завести московські видання.

Указом царя московського Олексія Михайловича та його батька патріарха Філарета звелено було книги українського друку зібрати і на пожежах спалити із суворою забороною будь-коли в майбутньому купувати українські книги. Так у Москві спалено «Учительське євангеліє» Кирила Транквіліона-Ставровецького разом з іншими авторами та «Катехизис» Лаврентія Зизанія Тустановського.

📖 **1669 рік**

Після Люблінської унії – гоніння на українські книги, надруковані на польській території.

📖 **1672 рік**

Указ про заборону в усіх містах усіх чинів людям тримати в себе вдома і на території Польщі відкрито чи таємно українського друку книги, а хто їх має, то суворо наказано приносити і здавати воєводі, місцевому правителю.

📖 **1677 рік**

Патріарх Московський Ісаким наказав з українських книг знищити аркуші, які відрізняються від книг московських.

📖 1689 рік

Синод заборонив Києво-Печерській лаврі друк першого тому «Четьї мінеї» Дмитра Ростовського. Московський патріарх Ісаким указом заборонив усе українське письменство, а перший том книги «Четьї мінеї» звелено спалити.

📖 1709 рік

Указ Петра І про заборону друку книг українською мовою, а книги церковнослов'янською мовою звіряти з російським виданням, щоб у них ніякої різниці не було.

📖 1720 рік

Указ Петра І, щоб знову книг ніяких, крім церковних попередніх видань, в Україні не друкувати, а ті старі книги з книгами великоросійського друку зрівняти, щоб ніякої різниці і особливого наріччя в них не було. Петро І видав указ київському губернаторові князю Голіцину, щоб «…во всех монастырях, остающихся в Российском государстве, осмотреть и забрать древние жалованные грамоты и другие куртиозные письма оригинальные, а также книги исторические, рукописные и печатные».

Наказ Синоду надсилати книги з українських друкарень у «синодальну контору» для виправлення їх згідно з російськими вимогами та вимовою й завіренням клеймом цензора.

📖 1724 рік

Друкарня Києво-Печерської лаври оштрафована на одну тисячу карбованців за друк книг, не в усьому схожих із велиросійськими. На

таку ж суму і за таку ж «провину» оштрафовано і Чернігівську друкарню, яку пізніше перевезено до Москви.

📖 1729 рік

Наказ Петра I про перепис в Україні державних постанов і розпоряджень з української мови на російську.

📖 1740 рік

Російською імператрицею Анною Іоанівною створено правління гетьманського уряду під керівництвом московського князя Олексія Шаховського та запроваджено російську мову в діловодстві на території України.

Переписи 1740–1748 років свідчать, що в семи полках Гетьманщини на 1094 села припадало 866 шкіл з викладанням українською мовою. У 1804 році було видано царський указ, який забороняв навчання українською мовою. Результати національного гніту одразу позначилися на стані освіти в Україні. Уже перепис 1897 року показав, що на 100 осіб було тільки 13 письменних.

📖 1748 рік

Наказ Синоду Київському митрополитові Самуїлу Милославському ввести в Києво-Могилянській академії та в усіх школах України викладання російської мови у результаті чого на Лівобережжі зникло біля 900 українських шкіл.

📖 1750 рік

Після скасування Канцелярії міністерського правління малоросійських справ у м. Глухові з неї вилучені та перевезені до росії справи таємного діловодства. Документи архіву Запорозької Січі,

знайдені під час «розорення Січі генерал-поручиком Текелієм у скрині під престолом січової церкви», опинились у Московському відділені загального архіву Головного штабу.

🕮 1755 рік

Синод наказав Києво-Печерській лаврі перекласти на російську мову «Четьї мінеї» св. Дмитра Ростовського та Києво-Печерський патерик.

🕮 1763 рік

Указ Катерини ІІ про заборону викладати українською мовою в Києво-Могилянській академії. Скасування Катериною ІІ українського гетьманства, а з ним – ліквідація українських навчально-культурних закладів та усунення від влади українських чиновників. Ліквідація Катериною ІІ козацького устрою на Слобожанщині та козацьких шкіл.

Синод видав суворий указ Києво-Печерській лаврі друкувати лише ті книги, які в московській друкарні друкуються та апробовані Синодом.

🕮 1769 рік

Синод заборонив Києво-Печерській лаврі друкувати букварі українською мовою і наказав відібрати у людей ті букварі, які були вже на руках.

🕮 1782 рік

Катериною ІІ створено комісію для заведення в росії народних училищ, завданням якої було запровадження єдиної форми навчання та викладання російської мови в усіх школах імперії.

🕮 1784 рік

Синод наказує митрополитові Київському і Галицькому Самуїлу карати студентів та звільняти з роботи учителів Києво-Могилянської академії за відхід від російської мови.

Наказ Катерини II у всіх церквах імперії правити службу Божу російською мовою. Російська мова заведена в усіх школах України. Синод знову наказує митрополитові Київському контролювати лаврську друкарню, щоб ніякої різниці з московськими виданнями не було, а в Києво-Могилянській академії негайно ввести систему навчання, узаконену для всієї імперії.

📖 **1785 рік**

Катерина II знову наказала в усіх церквах імперії правити російською мовою, закрила школи, в яких викладали українською, ліквідувала недільні школи.

📖 **1789 рік**

У Петербурзі з ініціативи Катерини II видано «Порівняльний словник усіх мов», у якому українська мова значиться як російська, спотворена польською.

📖 **1811 рік**

Закриття Києво-Могилянської академії.

📖 **1847 рік**

Розгром Кирило-Мефодіївського братства.

📖 **1853 рік**

Спотворено видання «Літопису» Граб’янки.

📖 **1859 рік**

«Абеткова війна» 1859 року розгорнулась унаслідок того, що намісник Галичини граф Глуховський запропонував увести в українську писемність латинський алфавіт. Це сколихнуло галицьких українців, посилило боротьбу за національне відродження.

📖 1862 рік

Закрили українські недільні школи. Припинилося видання українського літературного та науково-популярного журналу «Основа».

Валуєвський циркуляр: «Української мови не було, немає і бути не може, а хто цього не розуміє – ворог Росії».

Тисячі пудів архівних матеріалів вивезли до Москви після судової реформи 1864 року. Згідно з обіжником Міністерства юстиції від 3 грудня 1866 року туди потрапила велика кількість документів ліквідованих установ із Волинської, Київської, Катеринославської, Подільської, Херсонської та Чернігівської губерній.

📖 1869 рік

Почав діяти закон, відповідно до якого чиновникам усіх відомств призначалася значна доплата за русифікацію.

📖 1876 рік

Емський указ. Заборона ввозу українських книжок з-за кордону, заборона підписувати українські тексти під нотами, заборона українських вистав. Не випадково хор М. Лисенка змусили співати в концерті українську народну пісню «Дощик» французькою мовою.

📖 1881 рік

Закон про дозвіл на друк словників українською мовою, але російським прописом, а постановка українських вистав залежить від місцевого начальства.

📖 1887 рік

Рукопис граматики української мови цензор повернув не читаючи, відписавши авторові, що нема потреби дозволяти до друку граматику тієї мови, яка приречена на небуття.

Указ Олександра ІІІ «Про заборону вживання в офіційних установах української мови та хрещення українськими іменами».

На археологічному з'їзді в Києві дозволено читати реферати всіма мовами, крім української.

📖 1892 рік

Російський уряд наказує цензорам суворо стежити за тим, щоб не допустити українських літературних перекладів з російської мови.

📖 1894 рік

Заборона ввозу українських книжок з-за кордону.

Заборона української читанки та українських книжок для дітей.

📖 1903 рік

На відкритті пам'ятника І. Котляревському в Полтаві не дозволено промови українською мовою.

📖 1905 рік

Кабінет міністрів росії відкинув прохання Київського та Харківського університетів про відміну заборони української мови, визначаючи це несвоєчасним.

🕮 1905 і 1907 роки

Закриття «Просвіти» в Одесі та Миколаєві.

🕮 1908 рік

Указ Сенату про те, що освітня робота в Україні шкідлива й небезпечна для росії.

🕮 1910 рік

Указ Столипіна про зарахування українців до розряду інородців і про заборону будь-яких українських організацій.

🕮 1914 рік

Указ Миколи II про заборону української преси.

🕮 1919 рік

Після завоювання України більшовиками – знищення національно свідомої частини населення і заборона всіх українських літературних, драматичних та усних творів, серед яких лише українських народних пісень – триста тисяч.

🕮 1921–1923 роки

Голод в Україні.

🕮 1922 рік

Ліквідація «Просвіт» на Кубані, Зеленому Клину та в інших місцях компактного проживання українців.

🕮 1929 рік

Арешт українських науковців і духовенства – заміщення їх російськомовними.

📖 З 1930-го по 1937 рік

Ліквідовано всі українські школи, середні спеціальні та вищі навчальні заклади і факультети, закрито газети та видавництва на Кубані, в Сибіру, на Далекому Сході та інших землях, заселених українцями.

📖 1932 рік

Спланована і здійснена за підтримки і мовчазної згоди «світового співтовариства» акція ліквідації українського народу. В Україні, яка володіє 40 відсотками світового чорнозему, умертвлено голодом 12 мільйонів носіїв української мови, саме селян. Щоб зберегти зрусифіковане міське населення, у містах введено карткову систему та паспорти.

Телеграма Сталіна про припинення українізації і знищення більшості українських письменників.

📖 1938 рік

Постанова ЦК КП(б) про обов'язкове вивчення в школах республіки російської мови.

Після «визволення» Західної України – закриття частини українських і відкриття російських шкіл.

Депортація населення Галичини в Сибір.

📖 1946 рік

Постанова Ради Міністрів Радянського Союзу «Про затвердження українського правопису, наближеного до російського».

📖 1946–1947 роки

Голод в Україні.

Каганович провів чистку діячів української культури. Знову депортація в Сибір населення Західної України. План вивезення українців до Сибіру зірвався через нестачу вагонів.

🕮 1949 рік

Заборона повертатися в Україну робітникам, котрі були вивезені під час війни разом зі своїми заводами. Для відбудови промисловості в Україні присилали росіян. З лав КП(б)У на XVI з'їзді партії за націоналізм виключено три відсотки комуністів. На цілину в Казахстан і до Сибіру вивезено 100 тисяч українських юнаків і дівчат.

🕮 1958 рік

Постанова Пленуму ЦК КПРС про перехід українських шкіл на російську мову викладання. 17. 04. 1959 року Верховна Рада УРСР ухвалила відповідну постанову.

🕮 1961 рік

XXII з'їзд КПРС – нова програма партії про «злиття націй» в єдиний радянський, тобто російський, народ.

Репресії проти захисників української мови.

🕮 1970 рік

Наказ Міністерства освіти СРСР про написання і захист усіх дисертацій лише російською мовою. Затвердження тільки в Москві.

🕮 1972 рік

Друга після війни чистка і репресії проти українства.

Усунення з посади першого секретаря ЦК КПУ Петра Шелеста за недостатню боротьбу з націоналізмом в Україні. Арешти.

📖 1975 рік

Нова цензура «Кобзаря» Тараса Шевченка.

📖 1978 рік

Директива Колегії Міносвіти УРСР «Про вдосконалення вивчення російської мови в українських школах».

Ташкентська конференція «Російська мова – мова дружби народів».

📖 1983 рік

Постанова ЦК КПРС і Ради Міністрів Радянського Союзу «Про покращення вивчення російської мови у школах республіки» («Андроповський указ»). Доплата за російську мову викладання 15 відсотків і поділ класів.

📖 1984 рік

Наказ Міністерства культури СРСР про переведення діловодства в усіх музеях Радянського Союзу на російську мову.

📖 1989 рік

Постанова ЦК КПРС «Про єдину офіційну загальнодержавну мову в Радянському Союзі – російську». Те ж саме у проєкті Конституції М. Горбачова.

Верховна Рада СРСР, згідно із законом про мови народів Радянського Союзу, закріплює за російською мовою статус офіційної на всій території Союзу.

📖 1994 рік

Намагання надати російській мові статус офіційної в незалежній, вільній, суверенній, самостійній Україні.

Алмати. Спільний науковий простір (тобто російський) для СНД.

Унікальне за своїм цинізмом явище світового масштабу – нищення української мови в росії як імперській та, іще гірше, – у росії комуністичній.

Навіть після здобуття Україною незалежності робилися спроби, звичайно, під прикриттям і з прихованим дозволом сусідньої путінської імперії, надати російській мові статус державної.

📖 **2012 рік**

Прийняття Верховною Радою України проєкту Закону «Про основи державної мовної політики» Колесніченка-Ківалова, який загрожує значним звуженням сфери використання української мови у ключових сферах життя в більшості регіонів України. Закон був підписаний президентом України Віктором Януковичем і набув чинності.

На російськомовному ґрунті вчинено анексію Криму і триває загарбницька війна росії проти України.

Тим часом прогресивний світ зовсім інакше дивиться на це. Так, у Франції за допомогою комп'ютеризації встановлено, що українська мова є однією з найстаріших слов'янських мов і однією з найкращих світових.

Мудра Японія, яка після Другої світової війни, будучи переможеною, всі зусилля та фонди надала освіті і за два десятиліття стала однією з найпередовіших держав світу, довідавшись про таку значущість української мови, негайно запровадила в Токійському університеті вивчення української мови.

А так званий «старший брат», який упродовж віків тільки й займався нищенням чужих земель і цілих народів, «визволенням» чужих

територій, та неспроможний повністю знищити великий український народ, з усією ненавистю і люттю знову накинувся на чарівну українську мову, яка входить у п'ятірку найкращих мов світу, з метою повного її знищення. Тож недаремно за Росією, яка, до речі, вкрала у нас навіть саму назву держави, закріпилася «слава» тюрми народів, комуністичного пекла.

Анатолій Погрібний сказав: «Народ творить мову, але мова, у свою чергу , формує націю. З допомогою своєї мови мусимо стати сильними». І, обов'язково, станемо!

Серце радіє, коли із вуст українців – дітей, молоді, старожилів – чуєш щире українське слово, і прикро, коли народний депутат, чиновник, зарозумілий обиватель не виконує закону про мову, навіть часом цим пишається. Нині стало потребою, навіть вимогою часу в умовах російсько-української війни, говорити українською, стало навіть модним спілкуватися нею. І цю українську потребу вже ніщо не зрушить з місця. Бо є Україна, є український народ і його мова була, є і буде!

Попри репресії та голодомори, тотальну русифікацію, одна з найдавніших і наймилозвучніших мов світу не лише вистояла, а й згуртовує націю, тому що СЛОВО – ЗБРОЯ.

(За Ю. Макотерським).

Благословляю мову сонцесяйну!

З розсвітом дня, із сонячним теплом,
З дзвінким повітрям у краю подільськім
Ввібрала з материнським молоком
Душу трипільську, мову українську.

Цілюща, як пісенне джерело;
Могутня, як коріння родоводу,
Мова моя – це Сила і Тепло!
І їй не буде у світі переводу!

Вібрує всесвіт ніжністю мембран
І завмирає грізна постать війська,
Коли летить в Предвічний Океан
Надмилозвучне Слово українське!

Дай, Господи, Йому керма й весла,
Хай квітне щастям й колоситься славно!
...Благословляю край, в якім зросла,
І мову українську – сонцесяйну!

Марія Баліцька

Рідна мова

Вдивляюся в небо ясне світанкове, –
Молитва бджолою до Бога летить
Й в просторах космічних пречисто звучить
Рідна Мова.

Така мелодійна, свята, калинова, –
Наповнює барвами душу і світ,
Оспівує трепетно яблуні цвіт –
Рідна Мова.

Така легкокрила, дзвінка, мов діброва, –
Натхнення черпає з джерел і з ріки,
Звучить у піснях і віршах вже віки –
Рідна Мова.

Така милозвучна, добірно-казкова…
Народу – оплот, і надія, і щит;
Волі прихисток, і скеля, і скит –
Рідна Мова.

Марія Баліцька

Мова

Рух, ніби гнів,
що цвітом опада
на вічний смуток
втраченого слова.
До нас тоді уже
прийшла біда,
як на задвірках
опинилась мова.
Ніхто не знав,
чи так воно, чи ні,
коли торкався
сутності законів.
Мчали роки
на бистрому коні
в історії на довгому
припоні.
Чи кожен слід,
який лишаєм ми
на грудях
у страждалиці планети,
дає нам право
зватися людьми,
а надто – пнутися
мерщій в поети?

Щоби сягнути
якось до мети,
що маревом світліє
перед нами,
треба прокласти
мовою мости
у те далеке,
досі ще не знане!

Євген Безкоровайний

З мовою рідною осягнем висоти

Закукілилась Україна до нестями,
Насіялось мерзотників, гай-гай,
Розгулюють рясними пшеницями,
І прикликають «рускій мір» у край.

Зацвів кукіль, дуже яскраво в полі,
Добре видніє з-поміж колосків,
Дали в Кремлі йому сценарій, ролі,
Перешивати українців на рабів.

Та скільки можна шматувати неньку
І віддавати зболену під ніж,
Ранити тяжко у саме серденько,

Запродуючись за московський гріш?
Поперек горла стала знову Мова
Всім зрадофілам, прихвосням чужим.
З ганьбою нині за вкраїнське слово
Василя Стуса судить знов режим.

Хоч тіло Василеве давно в ямі,
Та голос український – не в труні,
Освідчуються палко ним в коханні,
Він гучно грає на дзвінкій струні.

Мою вокальну, милозвучну Мову,
Із численним різновидом фонем,
Не змелять яничари на полову,
Не вийде! Кукіль піде весь з вогнем!

Говори наші: наддніпрянський, слобожанський,
Підляський і поліський, степовий,
Але ніколи говором «бужанським»
Не говоритиме народ мій корінний!

Не визиратиме кукіль більш із пшениці,
Застрягне йому в горлі змови гимн,
Бо смерть Героїв дзвоном із бійниці
До боротьби зове зі злом отим!

Не будемо лояльними до ката,
До нечисті, що повзає, як вуж,

В моїй вишневій українській хаті
На голос має право гідний муж!
В нас – рідна Мова і свої абзаци,
Писані кров'ю в тюрмах і кістьми,
Давітеся гидким своїм ерзацом,
Сини лукаві мороку й пітьми!

Кукілю вишукане все не до вподоби,
Оригінальної не зносить красоти…
Мій український крицевий народе,
З Мовою рідною осягнеш висоти!

Мирослава Богуцька

Рідна мова

Вирує життя , немов лава у кратері,
Щезає, як тінь, остогидлий застій.
Я до рідної мови тулюсь, як до матері,
Чую болі її і припливи надій.

Вона – людська совість, душевна окраса
І ніжність, сповита в сіянні святім.
В ній Лесині мрії і голос Тараса,
В ній скарби віків, що належать усім.

В мові пісенній – і радість, і щастя,
Вона – як міцне у польоті крило.
У мові народу – щоденне причастя,
Наснаги його і життя джерело.

В ній спів солов'я і коралі калини,
Зелені луги і розливи в гаю.
Недарма ж так вперто хотіли гієни
На одрі побачити мову мою.

Бо в мові – свободи пречисте світання,
В ній людства весняні надії цвітуть.
Коли вона кличе до дружби й єднання,
То, отже, людини звеличує суть.

Вона – як уклін перед рідним порогом,
Як небо Вкраїни стрімке, голубе,
А хто у житті гендлюватиме словом,
Навіки зганьбить тим самого себе.

Повага до слова в народі зростатиме,
Бо щезли тороси і холод завій.
Ще слово вкраїнське світи чаруватиме
І скрізь подивлятимуть мові моїй.

Володимир Вихруш

Мова калинова

Чарівна, милозвучна і п’янка…
Ти – наша гордість, мово калинова.
Пісенна, солов’їна і дзвінка –
На голові тобі болить вінок терновий.
З народом крізь випробування йшла,
Тебе вбивали і забороняли,
Та для людей ти силою була,
Яка довкола себе гуртувала.
Зневага, розпач, заборони, ґвалт…
Багато горя рідна ти зазнала.
Боліли зради, підлість, забуття,
Та на коліна, мово, ти не стала.
І знов пече тебе нестерпний біль,
Смертельний біль стражденного народу.
А серце ранять звістки звідусіль,
Які набатом линуть вже зі сходу.
Ти, мово, там із хлопцями від зла
Увесь народ відважно захищаєш
І, мов міфічний Фенікс, з небуття
Сама себе і нас всіх воскресаєш.

Юліана Нестерович

Мово моя

Мово моя, мово рідна,
Ти, мов чар-зілля, п'янка,
Щедра, легка і погідна.
Ти, як струмочок, дзвінка.

Гладиш своєю рукою
Голови наші малі,
Мами святу колискову
Тихо співаєш мені.

Стелишся ти споришами,
Квітнеш, як мальви в саду,
З правдою йдеш, з коругвами,
Гідно здолавши біду.

Радість єднаєш з журбою,
З серця даруєш добро,
Віру ведеш за собою,
Потом зросивши чоло.

Ти зачаровуєш словом,
Кличеш до бою в піснях,
Душу вінчаєш любов'ю
Й нею освітлюєш шлях.
Ти зачіпаєш у горі
Струни надмірно черстві,
Витоком сильної долі

Сходиш крізь терни рясні.

В тебе немає ні втоми,
Ані солодкого сну,
Ти розбиваєш окови
І відкидаєш пітьму.

Через печалі й образи
Феніксом з попелу знов
Вперто відродишся зразу.
Ти ж бо – найкраща із мов.

Я тобі мир напророчу,
Місце у світі знайду,
Мово моя, мово отча
Я захищать тебе йду!

Вірю з тобою й живу!

Тамара Ткачук

Рідна мова

Усе в ній є: душі горіння й спів,
Краса чуттів і милозвучність слова.
Прийшла вона із далечі віків,
Вкраїнська наша неповторна мова.
Тож треба нам ту мову берегти

Й довіку всім любити й шанувати.
Такої мови в світі не знайти –
Це мова та, що в спадок дала мати,
І той, хто свою мову позабув
Або чужу за найріднішу має,
Той сином краю рідного не був,
Хоч так себе повсюди називає.
Лиш той, хто краєм рідним дорожить
Й скарби шанує батьківського слова,
За неї біль в душі його щемить,
Для нього рідна тільки власна мова…

Ігор Топоровський

Рідна мова

Рідна мова – наче мати.
Доля нам її дала.
Маємо її кохати,
Мов калину край села.
Ми завжди на рідній мові
Всім співаємо пісні,
А в тяжкі часи готові
Боронити всі її.
Все живе, що у природі,

Свою мову визнає.
Кожний птах, що на свободі,
Мови вчить дитя своє.
На своїй чудовій мові
І дерева шелестять.
Квіти, що ростуть в діброві,
І джмелі щось гомонять.

Мова завжди для народу –
Мов повітря, мов вода,
Наче човник, що в негоду…
Мова завжди молода.
Мово рідна, мово мила,
Солов'їно нам звучиш.
Ти для нас – велика сила,
Мов чарівний дзвін, дзвениш.

Степан Буртник

Наша мова

Солов'їна, рідна, мила,
Так сердечно шаноблива,
Всіх пісень народних нива,
І в любові чорнобрива.

В мелодійних квітах літом,
В ранню осінь золотава,
Хоч пройдися цілим світом,
Ти в душі жива заграва.

Хто її полюбить змалку,
Цей довіку вже не зрадить
Материнську колисанку,
Власну мову, що так вабить.

Що ж то буде, добрі люди,
Як нам мову захищати,
Всюди суржик, час облуди –
Нам лиш Господа благати.

Ох ті наші українці,
Язикові перевертні,
Суржикові чухраїнці –
Ваші душі так обдерті.

Любімо її

Любім рідну мову, як сонце любім,
Воно наші душі зігріє і розум,
Вона на сторожі духовній стоїть
І серце в біді не залишить.
Любім рідну мову, як молитву свою,
Без неї буде дорога сумною.

Любім її щиро – в негоду важку
Вона не дасть спинитись на ходу.
Любім рідну мову солодку, гірку,
Як пісню свобідну, багату і милу,
Любімо, наче казку щасливу дитини,
Як пісню солодку родини.

Антін Субчак

***

О, мово рідна, материнська,
Без тебе нація моя
Не йменувалася б вкраїнська.
В державі ми – одна сім'я.
За мовою нас знають в світі,
Бо з нею ми віками йдем.
І просим Бога нас почути,
І зняти хрест, який несем.

Уже новітні яничари
Толочать мову і цькують.
Чому на тих немає кари,
Що їх іудами зовуть?

Вони, як змії, гнуться луком,
Тремтять навколішках й тепер

Перед оновленим царатом,
Що в їх свідомості не вмер.

Немов кроти, що риють нори,
І причаїлися на час,
Та при нагоді сіють чвари,
Шельмують мову й нарід наш.

Тож встаньмо всі на захист мови,
Що нею Бог нас наділив.
Вона для нації основа,
Душі і серця вічний спів.

Василь Дрозд

Рідна мова

Рідна мова – материнська ласка
І пісень дзвінких стрімка ріка,
В ній – чарівна, неповторна казка,
Що з дитинства душу огорта.
Стукотять коней баских копита,
І на сонці зблискують шаблі…
Як жорстоких ворогів розбито,
Донесли нам думи і пісні.
Про душі незламну непокору,
Що сильніш підступних ворогів,

Про красу-калину біля двору
Щиро ллється бандуриста спів.

Рідна мова – солов'їний щебет
І тужлива пісня журавля.
Вічні в ній дитячий ніжний лепет,
Щедре сонце, місяць і зоря.

Тож плекайте нашу рідну мову,
Для дітей і внуків збережіть,
Щоб усіх їх тепле, рідне слово
Вчило вірно рідний край любить.

Ольга Лихолат

Палай на цілу Україну!

Тебе рубали ляхи й москалі,
Тебе вели в кайданах на розп'яття.
О рідна мово, хліб і сіль землі,
Ні, ти не іскра – ти ціле багаття.
Збираю хмиз, в багаття те несу,
Щоби воно все більше розгорялось.
О рідна мово, ти життєва суть,
Чому твоє тепло кудись пропало?

Так хочеш зігрівати нас усіх,
Так тягнешся до кожного серденька.

О рідна мово, буде мати гріх
Той, хто вогонь твій загасить, рідненька.

Ти в свому домі, це твоя земля,
Не наймичка ти є, а господиня.
О рідна мово, сіра тінь Кремля
Тебе тримала у найтяжчих злиднях.

Усі, хто зазіхав на твою міць,
Тебе до діалекту прописали.
О рідна мово, то синки без лиць,
Які за гріш і матір би продали.
А ти жила, ти вижити змогла,
Хоч кволе тіло дзьобали чужинці.
О рідна мово, ти завжди була
У серці свого сина-українця.

Збираю хмиз. Роздмухую вогонь.
Гори! Палай на цілу Україну!
О рідна мово, до твоїх долонь
Я припадаю. Дай снаги краплину.

Співати хочу, мріяти, цвісти,
Калину до схід сонця поливати.
До самого кінця з тобою йти
І розпрощатись, як буду вмирати.

Леся Любарська

Акровірші

***

Мене у школі всяк вивчає.
О, й ненька мною розмовляє.
Вона й тебе навчити хоче.
А ти – чи вчиш мене охоче?

***

Миліша нам ти над усі скарби,
О рідна мово, сяй, рости, цвіти!
В тобі заховано казковії світи,
А нам їх відкривати й берегти!

***

Мені нічого у житті не треба,
О, тільки б мови в душу лився легіт,
Веселки слів під небом вигравали,
Акорди рідних звуків вирували!

***

Могутня силою і вродою чарівна,
О рідна мово, житимеш віки!
Віки пройдеш – незламна і нетлінна,
А ми тебе клянемось берегти!

***

Мільйони в тебе слів, мільйони значень різних…
О скільки зосереджено і мудрості, й краси!
Віки тебе терзали сили люті, грізні,

Але зламати так і не змогли!

***

Молитись, і радіти, і журитись,
Осонцений стрічати день погідний,
Вітати світ, боротися, любити…
А все це – мова наша рідна!

Мовні загадки

Що за знак – стрункий, мов спис,
Він над крапкою завис,
спонука до поклику. Хто ж бо він? ***(Знак оклику!)***

Я такий же, як знак розділовий,
І відомий шкільній дітворі.
Та в словах української мови
я пишусь не внизу, а вгорі.
Спробуй лиш написати ім'я –
Зразу стану потрібним і я. **(*Апостроф*)**

Злита з хвостиком ця крапка,
невелика, власне, лапка.
Робить паузу, всім знайома.
Як вона зоветься? **(*Кома*)**

Маленька, менша від мачини,
ні з ким не стану на броню.
А при читанні, коли треба,
й людини мову зупиню.

Що це таке? ***(Крапка)***

Нумо трішечки напруги,
ось вам і подробиці:
перше тут — предмет, а друге
що з предметом робиться.
Як би речення словами
не були заклечані,
досить легко ми їх з вами
визначимо в реченні. Хто вони? ***(Підмет і присудок)***

Вони для речення багато важать:
турботливо обнімуть, як дружки,
і вставлені слова й цитату вкажуть,
Давайте їх назвемо – це… **(*Дужки*)**

Він після речення, цитати
вмостився, схожий на гачок.
Всіх нас примушує питати,
а сам ні пари з уст — мовчок.
Що це таке? **(*Знак запитання*)**

З однієї ми родини
від Андрія до Ярини.
Як по одному, самі,
ми буваємо німі,
хоч і маєм різні назви
й добре знаєте всіх нас ви.
Певним станемо рядком –
заговоримо ладком.
Ми – писемності основа.
А без нас ніхто ні слова!
Що це таке? **(*Літери абетки*)**

Незчисленна ми родина,
В нас на всіх – одна хатина,
Але в ній і мир і лад,

І сусід сусіду рад.
Ну, а хто із нас щось значить –
Кожен сам вам розтлумачить.
Відгадайте, що це значить. ***(Тлумачний словник)***

В слові знаєш де я є ? Після кореня.
А призначення моє – словотворення.
Я творю нові слова або форми слова,
Щоб красива і жива розквітала мова… **(*Суфікс*)**

Конкурс «Мовне асорті» або Вікторина

Державна мова України? **(*Українська*)**
Скільки букв в українській мові? **(33)**
Назвіть останній відмінок української мови. **(*Клична форма*)**
Скільки голосних в українській мові? **(*6*)**
Яка частина мови не належить ні до самостійних, ні до службових частин? **(*Вигук*)**
Яка буква в українській мові не має відповідного звуку? **(*Ь*)**
Назвіть головні члени речення. **(*Підмет і присудок*)**
Поставте у кличний відмінок слово «юнак». **(*Юначе!*)**
Яка частина мови вказує на предмет, але не називає його? **(*Займенник*)**
Чуже мовлення, передане дослівно. **(*Пряма мова*)**
Дослівно наведений уривок з якогось тексту. **(*Цитата*)**
Другорядний член речення, що відповідає на питання непрямих відмінків. **(*Додаток*)**
Назвіть знак, що позначає роздільну вимову. **(*Апостроф*)**
Розділ науки, який вивчає звуки. **(*Фонетика*)**
Частина слова без закінчення. **(*Основа слова*)**
Слова, що мають багато значень. **(*Багатозначні*)**
Слова, що мають спільний корінь. **(*Спільнокореневі*)**

Частина слова перед коренем. (***Префікс***)
Частина мови, яка називає ознаку. (***Прикметник***)
Слова з протилежним значенням. (***Антоніми***)
Слова близькі за значенням. (***Синоніми***)
Якого часу дієслово «працюю». (***Теперішнього***)
Найменша одиниця мови. (***Звук***)
Знак у кінці розповідного речення. (***Крапка***)
Словник зі значеннями слів. (***Тлумачний***)
Остання частина слова. (***Закінчення***)
Розмова двох осіб. (***Діалог***)
Частина мови про кількість. (***Числівник***)
З якого знаку починається діалог. (***З тире***)
Назвіть одним словом нерозривні словосполучення. (***Фразеологізми***)
Речення з однією граматичною основою. (***Просте***)
У що «береться» пряма мова? (***У лапки***)
Що вивчає орфографія? (***Правопис слів***)
Опис природи. (***Пейзаж***)
Яка частина мови не має закінчень? (***Прислівник***)
Буква без звука. (***М'який знак***)

Історія української мови, як і всього українського, сповнена болю та трагедій. Сотні років знищення, десятки заборон та тисячі питомо українських слів, які були змінені на росіянізми. Обґрунтовуючи свої злочини ідеєю зближення націй і боротьби з буржуазним націоналізмом, радянська влада вчиняла справжній лінгвоцид, із наслідками якого ми досі зіштовхуємося.

Репресована мова: українські слова, які замінила радянська влада

Було: автомобілярня
Стало: автозавод
Було: безнастанний
Стало: неперервний
Було: безглядний
Стало: абсолютний
Було: бережина
Стало: берегова лінія

Було: бігун
Стало: полюс

Було: блуд
Стало: похибка

Було: бляск
Стало: блиск

Було: вагало або хитун
Стало: маятник

Було: валок
Стало: циліндр

Було: вар'ят
Стало: божевільний

Було: вдача
Стало: властивість

Було: вивласнення
Стало: відчуження

Було: вигріння
Стало: вивітрювання

Було: визиск
Стало: експлуатація

Було: виїмок
Стало: виняток

Було: виміна
Стало: обмін

Було: висилений
Стало: знесилений

Було: відчикрижити
Стало: відрізати; утнути, викинути колінце

Було: вогкість
Стало: вологість

Було: всезелений
Стало: вічнозелений

Було: горбовина
Стало: височина

Було: городина
Стало: овоч

Було: граностовп або граняк
Стало: призма

Було: далебі
Стало: чесне слово, слово честі, справді

Було: далекогляд
Стало: телескоп

Було: двигіт
Стало: струс

Було: доземний
Стало: вертикальний

Було: електровня
Стало: електростанція

Було: живе срібло
Стало: ртуть

Було: заграва північна
Стало: сяйво полярне

Було: заклямровувати
Стало: брати в дужки

Було: засновок
Стало: гіпотеза

Було: заточина
Стало: бухта

Було: звіхневий
Стало: косий

Було: квас
Стало: кислота

Було: кіш
Стало: бункер

Було: користати
Стало: користуватися

Було: кружало
Стало: диск

Було: мерзлина
Стало: мерзлота

Було: мінення
Стало: затемнення

Було: мряковина
Стало: туманність

Було: мутра
Стало: гайка

Було: навпаковий
Стало: обернений

Було: надма
Стало: дюна

Було: обрус
Стало: скатертина

Було: оник
Стало: нуль

Було: осоння
Стало: на сонці, проти сонця, під сонцем

Було: офірувати
Стало: пожертвувати

Було: партика
Стало: скибка хліба

Було: пасок
Стало: смуга

Було: первень
Стало: елемент

Було: перекутня
Стало: діагональ

Було: південник
Стало: меридіан

Було: підсоння
Стало: клімат

Було: простопад
Стало: перпендикуляр

Було: рамено
Стало: рукав

Було: рівнолежник
Стало: паралель

Було: сочка
Стало: лінза

Було: спиж
Стало: бронза

Було: суходіл
Стало: континент

Було: тамувати
Стало: зупиняти

Було: тепломір
Стало: термометр

Було: улоговина
Стало: западина

Було: хідник
Стало: тротуар

Було: чудуватися
Стало: дивуватися

Цікаві факти про українську мову

1. Відповідно до даних Національної академії наук України, сучасна українська мова містить близько 256 тисяч слів.

2. Не відомо точно, коли зародилася українська мова. Але однозначно раніше за російську, німецьку, турецьку та ін. За даними вченого Василя Кобилюха, українська мова сформувалася ще в X–IV тисячоліттях до нашої ери і походить зі санскриту.

3. Українська мова тісно пов'язана зі старослов'янською – спільною мовою предків всіх сучасних слов'ян і, так само як санскрит, є мовою, найближчою до спільної мови перших індоєвропейців *(арійців)*. В українській мові є багато слів, які майже ідентичні словам у санскриті: «повітря», «кохати», «кінь», «дерево», «вогонь»…

4. Українську мову в різні історичні періоди називали по-різному: проста, руська, русинська, козацька… Історично найуживанішою назвою української мови до середини XIX століття була назва «руська мова».

5. На відміну від решти східнослов'янських мов, іменник в українській має 7 відмінків. Вирізняє нас кличний відмінок, який існує також в латині, грецькій та санскритській граматиках.

6. В українській мові найбільша кількість слів починається на літеру «П». Найменш уживана літера алфавіту – «Ф», її вживають переважно в запозичених словах.

7. Українська мова багата на зменшувальні форми. Навіть слово «вороги» має таку форму – «вороженьки». Пам'ятаєте слова Гімну України: «…згинуть наші вороженьки, як роса на сонці».

8. В українській мові є три форми майбутнього часу. Наприклад: піду – проста форма, йтиму – складна і буду йти – складена.

9. Найдовше слово в українській мові складається з 30 літер! Це слово «дихлордифенілтрихлорметилметан» *(це хімікат для боротьби зі шкідниками*).

10. З XVIII й до XIX століття в українській мові використовувалося до 50-ти різних систем письма *(але не письменностей).* Тому за кількістю орфографії *(але не письменностей),* українська мова перевершує найскладнішу – монгольську.

11. У «Короткому словнику синонімів української мови», де зібрано 4279 синонімічних рядів, найбільше синонімів має слово «бити» – аж 45! Широкий синонімічний діапазон навіть в іменників. Так, слово «горизонт» має 12 синонімів: обрій, небозвід, небосхил, крайнебо, круговид, кругозір, кругогляд, виднокруг, видноколо, виднокрай, небокрай, овид.

12. В українській мові й донині збереглися назви місяців з давньослов'янського календаря – січень *(час вирубки лісу), лютий (люті морози), березень (тут існує кілька тлумачень: починає цвісти береза; брали березовий сік; палили березу на вугілля),* квітень *(початок цвітіння берези)*, травень *(зеленіє трава),* червень *(червоніють вишні),* липень *(початок цвітіння липи*), серпень *(від слова «серп», що вказує на час жнив),* вересень *(цвітіння вересу),* жовтень *(жовтіє листя),* листопад *(опадає листя з дерев)*, грудень *(від слова «груда» – мерзла колія на дорозі).*

13. У кінці XVI – на початку XIX століть в Україні використовувалася особлива система – «козацький скоропис», де начертання деяких букв відрізнялися від прийнятих у кирилиці.

14. Першодрукар Іван Федоров у 1574 році видав у Львові перший український «Буквар». До наших часів дійшов лише один примірник книги, який було знайдено 1927-го в Римі. Зараз стародрук зберігається в бібліотеці Гарвардського університету.

15. Українську мову офіційно визнали літературною після видання «Енеїди» Івана Котляревського. Відтак, Котляревського вважають основоположником нової української мови.

16. Найстарішою українською піснею вважається балада «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?»

17. Найбільше перекладів серед українських творів має «Заповіт» Тараса Шевченка: його переклали 147 мовами народів світу.

18. У 1918–1920 роках українська мова була офіційною мовою Кубанської Народної Республіки.

19. За межами Європи українська мова має напівофіційний статус у США – в окрузі Кук *(штату Іллінойс),* в якому проживають близько 5,5 мільйонів населення *(до складу округу входить місто Чикаго разом із передмістями).* Українська мова була визнана там однією з найбільш вживаних у даному районі.

Тож вивчайте рідну мову
Вже тепер, з маленьких літ.
Українське наше слово
Хай звучить на цілий світ!

Бібліографія

Мова – найбільший скарб : [інсценізація до Міжнародного дня рідної мови] // Позаклас. час. – 2022. – № 1/2. – С. 29–30.

Гаврилюк, І. Мова завжди на часі : [сценарій квесту для 10–11 кл.] / І. Гаврилюк // Дивослово. – 2021. – № 1. – С. 22–25.

Красоткіна, Н. День української писемності та мови : [свято-урок] / Н. Красоткіна // Початк. школа. – 2020. – № 11/12. – С. 66–68.

Лисенко, С. Сила слова, або Отрута лихослів'я : [виховна година, 7–11 кл.] / С. Лисенко // Вих. робота в школі. – 2020. – № 11. – С. 6–8. – (Превентивне виховання).

Швець, Т. Джерела, що наповнюють життя…: 9 листопада День української мови та писемності : [виховна година] / Т. Швець, Н. Закупець, Л. Савіна // Шк. бібліотека – 2020. – № 10. – С. 1–2.

Погребець, Н. Конкурсна програма до Дня писемності і мови / Н. Погребець // Вих. робота в школі. – 2020. – № 10. – (Моя країна – Україна. – № 50. – С. 18-11 – 18-12).

Булавінцева, О. «І все-таки в началі було Слово!» : [сценарій] / О. Булавінцева // Вих. робота в школі. – 2020. – № 10. – (Моя країна – Україна. – № 50. – С. 18-7–18-10).

Малая, О. «Рідна мова моя, поетична, пісенна, пелюсткова і ніжна, як спів солов'я!» : [музично-літературний журнал до Дня укр. писемності та мови для учнів початк. школи] / О. Малая // Мист. в школі. – 2020. – № 9. – С. 28–31.

Галушка, М. Свято вшанування рідної мови / М. Галушка // Вих. робота в школі. – 2020. – № 9. – (Моя країна – Україна. – № 49. – С. 16-1–16-6).

Должикова, А. Свято рідної мови для найрідніших : [відкритий захід] / А. Должикова // БВДС. – 2020. – № 6/7. – С. 9–11 ; 24–25.

Пархоменко, О. Мовний вояж : [квест-гра] / О. Пархоменко // Позаклас. час. – 2020. – № 4. – С. 25–26. – (Рідна мова).

Поліщук, Н. Подорож у світ слова : [гра-змагання] / Н. Поліщук // Позаклас. час. – № 4. – С. 23–24. – (Українська література).

Сосова, О. О, слово рідне! : [мовно-літературний квест] / О. Сосова // Позаклас. час. – 2020. – № 3. – С. 21–22.

День рідної мови : [цікаві факти про українську мову] // Позаклас. час. – 2020. – № 1. – С. 48–51.

Єлісіченко, Н. Найкраща мова єднання : [святкове дійство] / Н. Єлісіченко // Позаклас. час. – 2020. – № 1. – С. 17–18. – (Українська мова).

Козечко, Н. Лунай, рідна мово! : [сценарій] / Н. Козечко // Позаклас. час. – 2020. – № 1. – С. 12–14.

Мороз, І. Духовний скарб нації : [сценарій до Міжнародного дня рідної мови] / І. Мороз // Позаклас. час. – 2020. – № 1. – С. 52–53.

Вебліографія

***

4 століття репресій. Як українську мову намагались вбити… / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://espreso.tv / Назва з екрана.

Лінгвоцид української мови. Як росіяни знищували нашу «солов'їну»? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://shepetivka.com.ua-statti-suspilstvo. / Назва з екрана.

Валуєвський циркуляр. Як росія намагалась знищити українську мову / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://suspilne.media / Назва з екрана.

Чому росія так боїться української мови? – ukraïner-ukrainer / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ukrainer.net-rosia-boitsia-ukrainskoi-movy / Назва з екрана.

Українську мову нищили впродовж віків. Це … Галичина / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://galychyna.if.ua-article-ukrayincku-movy-nis / Назва з екрана.

Про нищення української мови / авт. Роман Яремійчук / [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://svoboda.news.com.swwp / Назва з екрана.

Зміст

Вступ 3

Яке прекрасне рідне слово! *(Думки мудрих)* 5

Як росія намагалася знищити українську мову 8

Вірші про мову поетів Тернопільського краю 22

Цікаві факти про українську мову 46

Бібліографія 50

Вебліографія 52

Для нотаток
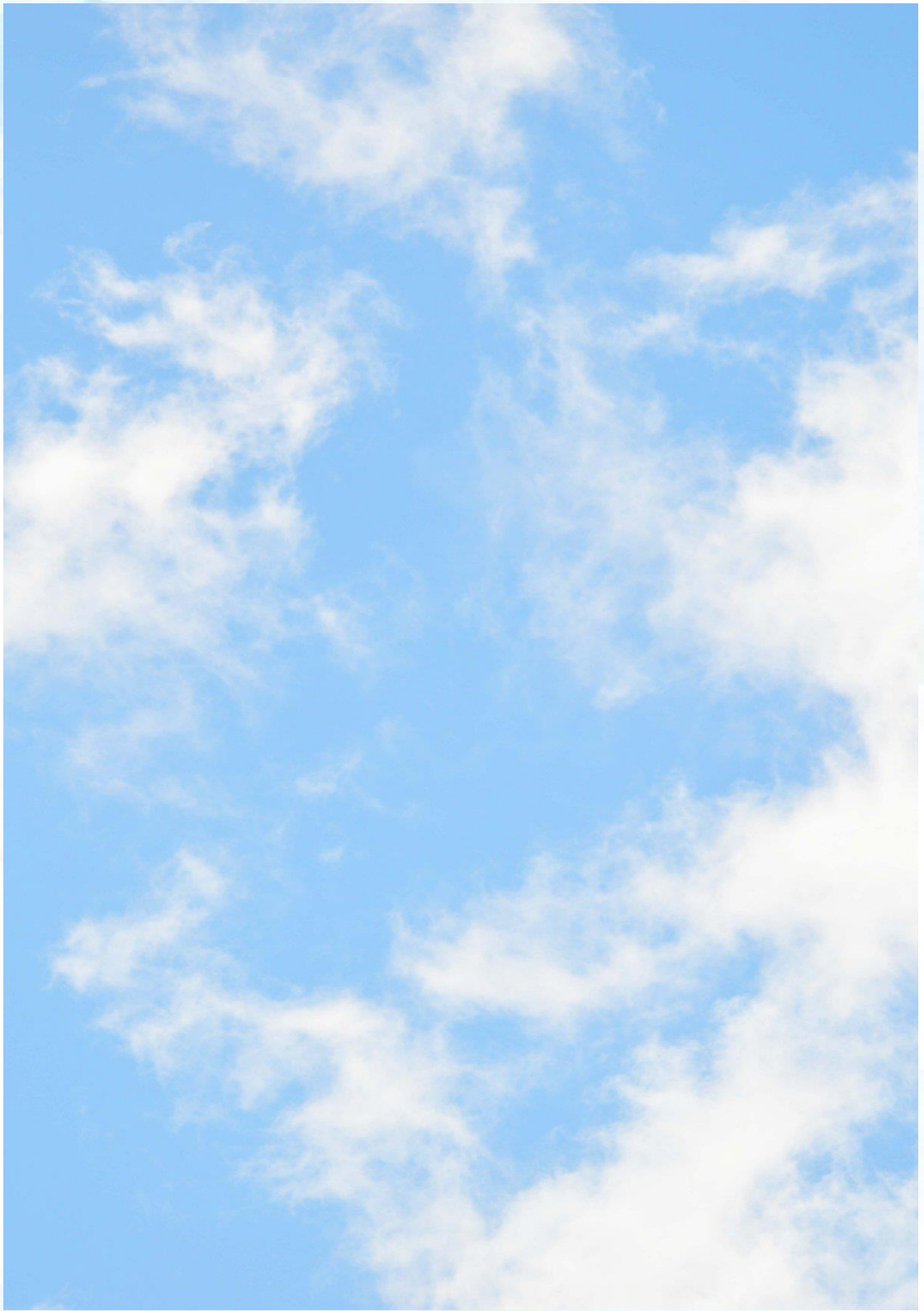
Наша адреса:
м. Тернопіль
вул. Коперника, 17
Тел.: (0352) 23 59 48
(096) 096 79 92
E-mail: chbibl@ukr.net
Сайт: www.odb.te.ua
Facebook.com/odbteua
@ternoteka